

Jasna Ivančić

Pogled na Albu Vidakovića iz obiteljskoga kutka*

* Tekst pročitan na Međunarodnom znanstvenom simpoziju održanu od 15. do 18. svibnja 2014. u Subotici.

U ovome tekstu kanim progovoriti nekoliko riječi o Vidakovićevu obiteljskome odnosu prema ocu Ivanu,¹ majci Jeleni,² baki Tereziji³ i polusestri Amaliji⁴ – kojoj je majka Julijana, učiteljica po obrazovanju, umrla ubrzo nakon porođaja, 1912. godine – pa se otac drugi put oženio, budućom Albinom majkom. Progovorit ću i o njegovu odnosu prema široj obitelji; od sredine 1940-ih sa sestrinim suprugom, inženjerom Blaškom Kuleševićem,⁵ a od 1950-ih i s nećakinjama: najstarijom – Jasnom,⁶ mojom malenkušću, srednjom po dobi – Snježanom⁷ i najmlađom – Zlatom.⁸

Saznanja temeljim najviše na sjećanjima iz djetinjstva i posve rane mladosti, točnije iz bakinih i maminih pripovijedanja ili međusobnih razgovora o Albi, tj. Albušu, kako su ga one odmilja zvale, ili o uji, kako smo ga nas tri zvale. Temeljim svoja saznanja prisjećajući se i sadržaja dugih i vrlo lijepih Albinih pisama iz Zagreba, koja su redovito stizala na bakino ime, a ona nam ih je čitala naglas u smiraju

dana, najčešće poslije večere, za stolom. Sjećanja na povremeni život s ujom sežu mi od moje treće ili četvrte godine, tj. od ranih 1950-ih, pa do mojega II. razreda gimnazije, točnije do ujine smrti u travnju 1964., koja nam je svima nanijela neizmjerenu bol. Mogu slobodno reći da je njegova smrt u našoj obitelji izazvala tolik emotivni stres da je naša mama Amalija nakon nekoliko mjeseci iznenada mo-

rala na operaciju u Zagreb, tata Blaško na operaciju u Novi Sad, a naša baka Jelena – koja je zbog svoje od Boga baštinjene majčinske ljubavi zasigurno bila od svih nas najžalosnija – ostala je čvrsta, koliko joj je dopuštalo njezinih 76 godina. Žalost joj se tako nakon sinovljeve smrti umnožila brigom zbog kćerine i zetove bolesti, napose skrbi za nas djecu. Njezinu zadivljujuću snagu koju je tih mjeseci poka-

¹ Ivan Vidaković, otac (Subotica, 12. XI. 1882. – Subotica, 23. XII. 1936.). U Subotici djelovao u više činovničkih služba, a od 1925. do smrti bio predsjednik Siročadskoga stola.

² Jelena Vidaković, rođena Tumbas Loketić, majka (Subotica, 25. V. 1888. – Subotica, 22. I. 1969.). U Subotici završila Državnu žensku građansku školu, kućanica.

³ Terezija Tumbas Loketić, rođena Jaramazović, baka (1860. – Subotica, 12. XI. 1929.).

⁴ Amalija Vidaković, udana Kulešević, sestra (Budimpešta, 27. VII. 1912. – Subotica, 2. I. 1986.). Diplomirala biologiju i kemiju na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. U Subotici predavala u gimnaziji do 1954., a potom do umirovljenja radila u gradskoj knjižnici.

⁵ Blaško Kulešević, zet (Pačir, 24. II. 1910. – Subotica, 4. VII. 1983.). Diplomirao geodeziju u Pragu, u Subotici isprva radio kao inženjer s privatnom praksom, potom predavao stručne predmete u Srednjoj tehničkoj školi.

⁶ Jasna Ivančić, rođena Kulešević, nećakinja (Subotica, 20. V. 1947.). Diplomirala komparativnu književnost i ruski jezik u Zagrebu na Filozofskom fakultetu. Isprva radila u Sveučilišnoj knjižnici u Mariboru, potom od 1980. do umirovljenja 2013. u Leksikografskom zavodu »Miroslav Krleža« u Zagrebu.

⁷ Snježana Souček, rođena Kulešević, nećakinja (Subotica, 21. I. 1949.). Diplomirala njemački i španjolski na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Radila kao prevoditelj, od 1990. živi u Bariju, objavljuje poeziju na hrvatskom i talijanskom jeziku.

⁸ Zlata Kulešević-Radić, nećakinja (Subotica, 15. III. 1954.). Diplomirala I. stupanj odsjeka violine na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. U Novom Sadu isprva svirala u orkestru Srpskoga narodnoga kazališta, a potom do umirovljenja predavala violinu u glazbenoj školi.

zivalala danas tumačim isključivo dubokom povezanošću s Bogom, vjerom u općinstvo svetih, svakodnevnom ustrajnom molitvom Krunice, koja joj je ili isprepletala prste, ili za kućanskih poslova šuškala u džepu kućne haljine, te potpunim predanjem volji Božjoj.

Albe je – gradsko dijete rođeno i raslo u sjeni tornjeva subotičke Gradske kuće i katedrale – bio neosporan obiteljski mezimac. Dvije i pol godine mlađi od sestre Amalije, osvajao je bistrinom, neobuzdanim veseljem, iznimnom zaigranošću i spremnošću na sve moguće fakinarije. Često se u obitelji pričavalo kako ga je sestra jednom zgodom plaćući došla tužiti majci i ocu jer je sa svih salenjaka ukrašenih pekmezom – koji su u smočnici čekali da budu posluženi – pojeo pekmez, osim s jednoga, koji im je ona povrijeđeno pokazivala. Dok su ju roditelji tješili, a njega korili, on je spretno kao mačak kažiprstom pokupio pekmez i sa zadnjega salenjaka u njezinoj ruci i strpao ga u usta. Uslijedile su potom roditeljske odgojne mjere, o kojima se nije pripovijedalo, ali ih se tada još s ljubavlju i neopтереćeno prakticiralo jer su bile provjereno djelotvorne u pretvaranju raznoraznih fakinčica u poštene ljude.

Sreća i zaštićenost ranoga djetinjstva protegnula se i na Albinu školsku dob, koja se odvijala u subotičkoj pučkoj i glazbenoj školi, u brzopoteznu učenje i vježbanju violine i klavira te dugotrajnu igranju nogometa i stolnoga tenisa s vršnjacima sjemeništarcima u sjemenišnom dvorištu, ili igranju s djecom iz susjedstva

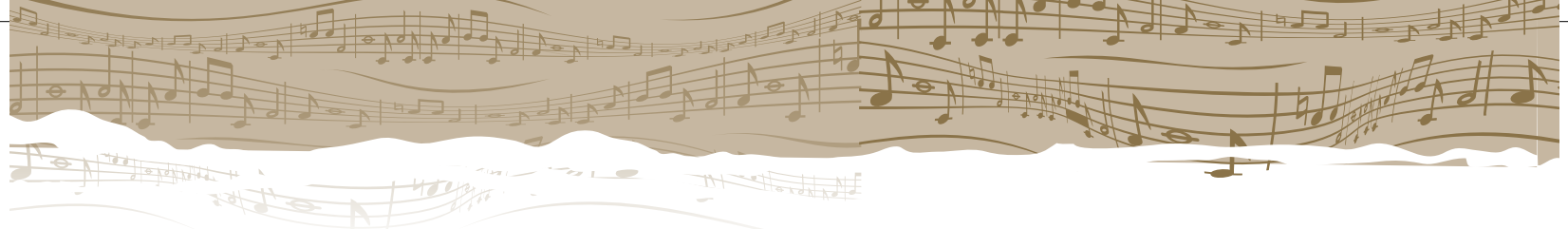
Gradski gudački orkestar izvodio je tzv. salonsku ili promenadnu glazbu, dok je publika šetala parkom ili sjedila na obližnjim terasama. Bio je to prvi Albin dodir s orkestralnom glazbom uživo i poticaj za vježbanje violine, što je dotada vješto izbjegavao. Tada još nije slutio da će nekoliko godina kasnije i sam svirati violinu, čelo ili kontrabas u orkestru isusovačke Nadbiskupske gimnazije u Travniku, kamo je 1928. pošao s ostalih stotinjak subotičkih sjemeništaraca.

»žmure« i »vije« – kako se među bunjevačkim Hrvatima naziva – igra skrivača i igra lovice – u Zlararićevoj ulici, punoj hlada od stabala gelegunja.

Ljeta je s roditeljima i sestrom provodio na obližnjem jezeru Palić, jer mu je otac, predstojnik Siročadskoga stola u gradskoj upravi, bio i ravnatelj tamošnjega ljetovališta, koje je na prijelomu stoljeća sagrađeno u stilu kitnjaste mađarske secesije. Uz nekoliko hotela i više vila uz jezero, u lijepo njegovanu parku, punu cvijeća, s fontanom i stazama posutima bijelim tucanikom, nalazio se i Ženski štrand, jedinstveno od drveta sagrađeno i u crveno obojeno kupališno zdanje, s brojnim molovima za sunčanje i s kabinama ukrašenima tornjićima. Nakon cjelodnevna plivanja, skakanja i veslanja, navečer bi slušao sviranje svojih profesora, koje je dopiralo iz povišena, okrugla paviljona, smještena u sredini parka. Gradski gudački orkestar izvodio je tzv. salonsku ili promenadnu glazbu, dok je publika šetala parkom ili sjedila na obližnjim terasama. Bio je to prvi Albin dodir s orkestralnom glazbom uživo i poticaj za vježbanje violine, što je dotada vješto izbjegavao. Tada još nije slutio da će nekoliko godina kasnije i sam svirati violinu, čelo ili

kontrabas u orkestru isusovačke Nadbiskupske gimnazije u Travniku, kamo je 1928. pošao s ostalih stotinjak subotičkih sjemeništaraca.

Nemalo su se roditelji i baka iznenadili kad im je nakon završetka niže gimnazije Albe priopćio da će školovanje nastaviti u Travniku. Odgovarali su ga, jer im je teško padala pomisao da će se njihov sin jedinac školovati i odgajati izvan obiteljskoga gnijezda, da će toplinu i udobnost roditeljskoga doma zamijeniti strogim, isusovačkim internatskim životom te da će širinu pitoma, sunčana rodnoga grada zamijeniti bosanskom kasabom, uglavljeno između visokih planina na obalama rijeke Lašve. Otac je s Albom razgovarao i ubrzo prihvatio sinovljeve argumente, a majka i baka potihom su tugo-vale, skrivečki plakale i tražile načine kako da Albuša, četrnaestogodišnjega pubertetliju, razuvjere. »Tamo borme ne ćeš svako jutro na bilom damastanom čaršapu doručkovat bilu kafu iz porcelanske šoljice i frišku kiflu namazanu puterom« – tumačila mu je ujutro baka, a majka mu je prije spavanja govorila: »Ne će te, dite moje drago, imati tamo ko pomilovat po kosi i poljubit u čelo prije spavanja.« I kad su ga prvi put iste go-

dine u kasnu jesen njih dvije posjetile, vidjele su da je školom i profesorima oduševljen, ali i da pati za roditeljima, sestrom i za obiteljskim životom. Nagovarale su ga neka se vrati, govorile mu da je i subotička gimnazija vrlo solidna i da će mu pružiti odličnu naobrazbu, kao i njegovoj sestri, no uzalud. I premda je zadnje jutro prije njihova odlaska iz Travnika osobito bio tužan tijekom zajedničkoga doručka, ostao je čvrst i kroza zube procijedio: »Vidite da se mož' doručkovat i čaj iz aluminijskog lončića i komad suvog kruva s pekmezom«, a potom mu je nekoliko suza kapnulo u čaj.

Da je ta odluka doista bila najveća Albina životna prekretnica, vidi se i iz njegova odnosa prema obitelji, koji se uglavnom sveo na brojna pisma i na dvatri boravka u Subotici godišnje. Od školovanja u Travniku, Zagrebu i Rimu te djelovanja sve do smrti u Zagrebu Albe je bio najželjenija i najiščekivanija osoba u našoj obitelji; bilo da su se iščekivala njegova pisma ili njegovi dolasci kući, koji su bili vezani uza školske i studentske praznike, a potom ovisili o profesorskim obvezama isprva na Muzičkoj akademiji, poslije na Teološkome fakultetu, te dužnostima ravnatelja kora zagrebačke prvostolnice.

Otprilike jednom tjedno pisao je opširna, duhovita pisma, puna detalja iz svakodnevice, na koja mu je s istom revnošću odgovarala najčešće majka, započinjući ih: »Drago moje milo dite!«, ili: »Moj zlatni anđele!«, ili: »Zlatno moje srce!« Vrlo lijepa pisma pisala mu je i

Od školovanja u Travniku, Zagrebu i Rimu te djelovanja sve do smrti u Zagrebu Albe je bio najželjenija i najiščekivanija osoba u našoj obitelji; bilo da su se iščekivala njegova pisma ili njegovi dolasci kući, koji su bili vezani uza školske i studentske praznike, a potom ovisili o profesorskim obvezama

sestra, ponekad i zet Blaško i nećakinje, a pisma oca Ivana nisu sačuvana, pretpostavljam zbog njegove prerane smrti u 54. godini, od srčanoga udara, dan uoči Badnjaka 1936., kada je Albe bio na završnoj godini teologije.

U obiteljski iščekivalački duh kuće – glede svakotjednih ujinih pisama, kao i njegovih dolazaka u Suboticu – uključile smo se zdušno i nas tri djevojčice. Prepoznavale smo zvuk mjedenoga zvona u dvorištu, kada bi ga tri puta energično povukao poštar, i onda bismo se utrkivale do vrata, jer je svaka od nas htjela prva preuzeti pismo i odnijeti ga baki, koja bi nas onda blago pomilovala po kosi, učinila nam znak križa na čelu i poljubila nas. Kako je najmlađa sestra isprva uvijek trčala posljednja i shvaćajući svoju situaciju vikala: »Ja puva, ja puva«, baka bi ju stavila na krilo, dala joj pismo, a ona bi ga svojim malim ručicama ponovo predala baki i bila sretna, jer se doista osjećala pobjednicom.

Nas tri zdušno smo bile uključene i u iščekivanje ujina dolaska svakoga proljeća i svake jeseni, a uzbuđenje bi započelo rasti i dva tjedna prije toga

dogadaja. Užurbano se čistila i spremala kuća od podruma do tavana, u dvorištu plijevili cvjetnjaci, uređivao travnjak, pekli se kolači i torte, smišljao meni za svečanije ručkove... Ukratko, u našoj je kući vladalo pravo predblagdansko raspoloženje. Mlađa sestra i ja revnije smo vježbale glasovir, jer smo znale da će nas ujo htjeti poslušati i da će neuvijeno komentirati naše sviranje, od čega smo pomalo i strahovale. Najmlađa Zlatka u našim je očima bila pravi srećković. Ništa još nije svirala, a pokazivala je izvanredan sluh, pogađajući bez pogriješke tražene tonove dok ju je ujo testirao. Sluh ju je kasnije i odveo putem glazbe, pa joj je violina postala životnim pozivom.

Muziciranje s ujom bilo je uvijek zanimljivo i poticajno. Kad bi sjeo za glasovir i nešto improvizirao, sestra i ja bismo odmah dojurile i s dubokim ga divljenjem slušale. Onda bi svirao iz naših nota, iz kojih smo, ovisno o našoj dobi, vježbale – od Beyeroeve klavirske škole, Czernijevih i Duvernoyevih etida, Kuhlauovih sonatina, pa do Bachovih dvoglasnih i troglasnih invencija i Beethovenovih sonata – te nam govorio gdje se i na što u pojedinoj vježbi ili skladbi treba obratiti pozornost. Sve je bilo krasno dok nas nije zamolio da i mi njemu nešto odsviramo, a onda su uslijedile muke po jednoj od nas, ili po nama objema. Primjerice, kad smo mu odsvirale Schumanove skladbice *Veseli seljak* i *Divlji jahač*, pohvalio nas je što smo vježbale, ali i pridodao da moj seljak baš i ne zvuči veselo, jer ga vjerojatno bole noge, pa malo hramlje, što se

čuje iz moje lijeve ruke, a sestri je za njezina jahača rekao da baš i nije divlji, jer mu očito konj nije dobro potkovan, pa se vuče kao staro kljuse, što se čuje iz njezinih stakata. On bi nam tada odsvirao te skladbe, naravno, puno su nam se više dopale u njegovoj interpretaciji, a potom smo i mi pokušavale bolje ih izvesti i bile osobito sretne kad bismo u njegovim riječima naslutile trunak pohvale. Sve su to iz prikrajka, ozarena lica, slušali i gledali baka, mama i tata.

Tih desetak dana, koliko je svaki put običavao boraviti u Subotici, svako je jutro u devet sati služio misu u katedrali. Redovito je odijevao reverendu, koju je nosio samo u toj prigodi, a zbog njegova vječno užurbana hoda, višega stasa i vitke linije, vijorila je za njim kao barjak. Nakon mise opet bi se pun energije i dobre volje uključio u naše živote, a radosno kućno ozračje nije prestajalo dok je god bio s nama. Jednom nam je poklonio trosvežačni dječji enciklopedijski zbornik *Znanje i radost*¹ i iz njega nas naučio dvo-glasno pjevati ariju iz Smetanine opere *Prodana nevjesta*: »Zašto da se ne veseliš, ne veseliš, Bog kad dade zdravlja nam, zdravlja nam...« Godinama smo pjevušile tu ariju i do danas nas podsjeća na uju.

Posljednje zime i proljeća prije smrti bio je u Subotici samo jednom, jer je uza sve ostale

obveze na Fakultetu, Institutu za crkvenu glazbu i u katedrali intenzivno radio na dovršenju svoje druge doktorske disertacije, ovaj put o Jurju Križaniću.² Prvu disertaciju, *Sakramentar MR 126 Metropolitanske knjižnice u Zagrebu*³, napisao je još 1941. u Rimu, ali ju zbog izbivanja II. svetskoga rata nije uspio obraniti, pa je 1952. objavljena u RAD-u Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu. Dakle, drugu disertaciju predao je 3. ožujka 1964. Odjelu za muzikologiju na Filozofskom fakultetu u Ljubljani i iščekivao da mu mentor prof. dr. Dragotin Cvetko⁴ javi nadnevak obrane, no smrt je bila brža.

U posljednjem pismu majci, napisanu 6. travnja 1964. – 12 dana prije smrti – pune dvije stranice posvetio je njezinu tlaču, koji je oscilirao čak do 210, a o svojem, također nestabilnu, samo je uzgred pripomenuo da je to normalno, kad je prije Uskrsa imao »mnogo proba i mnogo obreda u katedrali, sve

dugo traje, a tamo je još uvijek veoma hladno, bilo je +4«. Nadalje, priznao joj je: »Ovaj sam se tjedan malo odmarao od uskršnjih napora, pa sad već sve ide svojim normalnijim tempom«, a nije zaboravio pisati ni o lijepim planovima: »Fiću sam dao urediti i za koji dan će biti spreman za proljetno putovanje. Vrijeme se proljepšalo i zatopilo pa kad 19. IV. krenemo ja i dr. Cvetan⁵ bit će već pravo uživanje po Jadranskoj magistrali od sela do sela militi, razgledavati i odmarati se.« Namjeravao je otići u Makarsku, u franjevački samostan, i nastaviti muzikološka istraživanja koja mu je omogućivala Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.

Nekoliko dana nakon toga pisma stigao nam je brzojav da je uji pozlilo i da je u bolnici. Mama i ja smo iste večeri noćnim vlakom otputovale u Zagreb i posjetile ga drugo jutro u bolnici. Bio je priključen na infuziju, imao je masku za kisik, ali pri svijesti i radostan kad nas je ugledao. Rečeno nam je da je imao srčani udar, od kojega se mora dulje oporavljati. Drugo jutro, 18. travnja, dok smo se u njegovoj kuriji, Nova Ves 7, pripremale opet poći k njemu u bolnicu, zazvonila su sva katedralna zvona. Znale smo da zvone za Albu.

Premda se baki nitko nije usudio reći da joj je sin umro, ona je – kad su se o podnevu istoga dana oglasila zvona svih subotičkih crkava – tiho rekla: »Znam, zvone za mog Albu...« – i briznula u plač.

¹ *Znanje i radost*. Enciklopedijski zbornik. Glavni urednik Ivo Horvat. Zagreb, Naklada Hrvatskoga izdavačkog bibliografskog zavoda, 1942., sv. 1. str. I – VII i 1 – 512; 1943., sv. 2, str. 1 – VI i 1 – 454; 1944., sv. 3. I – VI i 1 – 438.

² Albe Vidaković, *Asserta musicalia (1656) Jurja Križanića i njegovi ostali radovi s područja glazbe*. U: Rad JAZU, Zagreb, 1965, str. 41 – 159.

³ A. Vidaković, *Sakramentar MR 126 Metropolitanske knjižnice u Zagrebu. Muzičko-paleografska analiza*. Rad JAZU, Zagreb, 1952., Knj. 287, str. 53 – 85 + XXX tablica; rad je iste godine objavljen i kao posebni otisak.

⁴ Dragotin Cvetko, slovenski muzikolog i skladatelj (Vučja vas kraj Ljutomer, 19. IX. 1911. – Ljubljana, 2. IX. 1993.). Profesor povijesti slovenske glazbe i novije svjetske glazbe te predstojnik Odjela za muzikologiju na Filozofskom fakultetu u Ljubljani bio je u razdoblju 1962. – 1981., a od 1970. i redoviti član Slovenske akademije znanosti i umjetnosti. Podatci iz članka: Vilko Ukmar (V. U.), Cvetko, Dragotin. U: *Muzička enciklopedija*, 1977., II. izd., sv. 1.

⁵ Franjo Cvetan, profesor crkvenog prava na Teološkom fakultetu u Zagrebu (1911. – 1986.).